

بررسی انتقادی تفسیر مشهور از آیه «لا اِکْرَاهَ فِی الدِّینِ»

محمد مهدی کریمی نیا^۱، طاهره فریدونی^۲، سید محمد هاشمی نیا^۳، مجتبی انصاری مقدم^۴

^۱ استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم (نویسنده مسئول)

^۲ فارغ التحصیل سطح دو (کارشناسی) حوزه علمیه خواهران، شهر دزفول، استان خوزستان، محقق و پژوهشگر

^۳ کارشناس ارشد فلسفه و کلام، استاد حوزه و دانشگاه، محقق و پژوهشگر

^۴ دانشجوی دکتری علوم قرآن و حدیث دانشگاه میبد، مدرس دانشگاه و پژوهشگر

چکیده

در صدر آیه ۲۵۶ سوره بقره، عبارت شریفه «لا اِکْرَاهَ فِی الدِّینِ» قرار دارد، که وجود هر نوع اکراهی را از ساحت دین نفی نموده است. مفهوم و مدلول آیه فوق از گذشته محل مناقشه اهل تفسیر بوده است. عموم مفسران شیعه بر این عقیده اند که آیه ناظر به نفی اجبار در پذیرش اصول و عقاید دین است. ولی از فروع و احکام و قوانین دین منصرف است. وجود برخی ابهامات و نکات تامل برانگیز در این نظر، تبیین و بازنگری آن را، به منظور دفع شبهات و اصلاح برداشت های ناصحیح از آیه، ضروری ساخته است. در پژوهش حاضر با روش تحلیلی و رویکردی نقادانه و با تکیه و تاکید بر «مفهوم واژگان» به نقد و بررسی تفسیر مذکور پرداخته ایم. تمایز بین اصول و فروع دین در مسأله اجبار، بدون داشتن ادله کافی، یکسان دانستن مفهوم اکراه و اجبار و همچنین استناد به عبارت «قد تبین الرشد من الغی» برای نفی اکراه از دین، از مسائلی هستند که در پژوهش حاضر مورد نقد قرار گرفته اند. بنظر می رسد رفع ابهامات و شبهات و تبیین مفاهیم بلند آیه شریفه، تنها با ارائه تفسیری عرفانی نظیر قول ملاصدرا میسر است که بر پایه آن، آیه درصدد توصیف دینداری و بندگی مطلوب است که در آن خداوند با رضایت و محبت اطاعت می شود نه با اجبار و اکراه.

واژه‌های کلیدی: اکراه، اجبار، دین، مقام رضا، رشد